

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven
uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

red. en sekr. riouwstraat 59, wormerveer

adm.: kon. wilhelminalaan 38, leersum

J. KEUNING — CULEMBORG

Zie, hier is uw God (1)

**Zalig die treuren, want
zij zullen
vertroost worden.**

Matth. 5 : 4

Zou er wel iemand geweest zijn onder die mensen die naar Jezus luisterden, die zich door dit woord niet aangesproken voelde? Zou er wel iemand geweest zijn die niet treurde? De één was ongeneeslijk ziek. De ander moederziel alleen. Er waren blinden en kleupelen. Mensen die vergingen van de honger. Een jongen die zijn meisje er met een ander vandoor zag gaan. En een moeder die het moest aanzien dat haar kind gillend bezweek onder de ondragelijkste pijn. En anderen, die zelf wel boordevol blijdschap waren, maar aan het verdriet van mensen om hen heen toch min of meer kapot gingen. Allemaal min of meer kapot die mensen. Sommigen met een kleine schaduw over een toch wel zonnig bestaan. En anderen zó verscheurd dat ze het wel uit konden gillen.

Bij zó'n verdriet past trouwens dat woord „treuren”. Het past bij een verdriet dat eenvoudig niet meer binnen te houden is, dat naar buiten móet, in tranen en gekerm, in schokkende schouders of wanhopig geschreeuw. *Wij* zijn daar misschien zo vlot niet mee, maar ondertussen weten we best wat dat is: dat je het wel uit kunt jammeren.

Treuren, — dat is wat je ziet als je kijkt naar het beeld „Stad zonder hart” in Rotterdam. Een aan flarden gescheurd lichaam, naar de hemel krampende armen, een vertrokken gezicht. En je hóórt bijna die schreeuw van doods-nood, die de hemel haast wel kapot moet scheuren.

En tegenover dat „treuren” staat dan het „vertroost worden”. Alsof naast dat beeld van Zadkine een bord staat: „Stil maar, wacht maar, alles wordt nieuw; de hemel en de aarde.”

Maar wie heeft het gewaagd, dát te zeggen bij de rokende puinhopen van Rotterdam, bij de stinkende woestenijen van het Joden-ghetto in Warschau. Wie waagt het, dat te zeggen bij de gruwel-beelden uit Zaïre? Of in de eindeloze huizenrijen en flatwoningen van onze steden, hokjes vol mensen, ieder met zijn eigen verdriet en wanhoop, zijn eigen afschuwelijke pijn vanwege het onherstelbare?

Jezus waagt het. *Hij* zegt dat toch: stil maar! Want *Hij* zegt juist dat er niets onherstelbaar is. Dat aan alles waarover een mens moet treuren iets gedaan gaat worden, alles gedaan gaat worden. Het koninkrijk staat immers voor de deur? En als dat waar is, dat God reddend gaat ingrijpen, dan wordt alles nieuw, de hemel en de aarde. Dan komt God zelf alle tranen van onze ogen vegen. En de dood zal niet meer zijn, noch rouw, noch geklaag, noch moeite zal meer zijn, want de eerste dingen zijn voorbijgegaan. De treurenden zullen vertroost worden, niet met lege woorden slechts, maar met de daden van God, Gods heil en Gods gerechtigheid. Het is echt waar, zegt Jezus, God laat voor jullie, mensen, treurenden, hoop op leven zijn.

Hóóp op leven? Later komt het goed? Maar daar heb je vandaag toch niets aan. Dat verandert nú toch niets aan je verdriet.

Laten we eens even aannemen dat er werkelijk niets meer te zeggen viel dan: straks wordt alles nieuw; er is hoop op leven. Betekent dát al niet, dat er vandaag iets verandert? Want het ergste van vandaag is nog niet eens het verdriet. Maar het ergste is: er komt geen eind aan. Het ergste is het onherstelbare. Dat maakt je pas goed kapot.

Maar als je nu weet dat God er alles aan doen gaat, en dat dus de onbezorgde lach toch weer in je leven moet doorbreken, en dat — hoe je ook gemengeld wordt door de ellende, waar je niet tegen op kunt — dat

van al die ellende geen spaan overblijft en dat God iets ongelooflijk moois van je leven gaat maken, als er echt hoop op leven is, — dan blijven de tranen wel, vandaag, en het leed. Maar dan is er toch iets veranderd: tranen en leed zijn zonder bitterheid.

Moeder van kleine kinderen weten dat. Als hun kleine peuter pijn heeft en radeloos is van narigheid, dan nemen ze het joch op schoot en ze aaien het over zijn bol en ze zeggen: stil maar, — het gaat echt over. En dan is de pijn al niet zó erg meer. Dan komen de tranen nog wel, maar ze zijn niet zó wanhopig, zó radeloos meer. Hoop op morgen doet vandaag al een beetje leven.

Dat is waar, zelfs als er niet meer te zeggen zou zijn. Maar er is meer te zeggen. Want Jezus zegt niet alleen: het zál straks gebeuren, het koninkrijk kómt. Maar: het rijk van God is midden onder jullie. Want Ik ben er. En in Mij is God gekomen. Wie Mij gezien heeft, die heeft de Vader gezien.

Dáárom zijn jullie, treurenden, zalig Want, natuurlijk, je zúlt vertroost worden. Jullie verdriet zal veranderen in blijdschap. Maar waarom zal dat gebeuren? Omdat nu, vandaag, God gekomen is. Hij is gekomen in Mij. Hij is gekomen en tot alle treurenden zegt Hij: stil maar, want Ik ben er immers.

Dat voorbeeld van die moeder met haar verdrietige kind zei toch niet de hele waarheid.

Natuurlijk, ze zegt: het wordt echt beter. En daardoor wordt de pijn al anders, minder. Maar ingenlijk wordt die vreselijke pijn toch wel om te dragen, niet omdat het straks beter wordt, maar omdat moeder er is. En als moeder er is, dan komt alles goed, — natuurlijk. Maar het zit nog dieper: als moeder er is, dan is het al goed. Zelfs met pijn.

God zal de treurenden troosten, Hij zal alle tranen wegvegen. Maar alleen omdat daarachter dit grote zit: zie, de tent van God is bij de mensen, en *God zelf zal bij hen zijn*.

Nu, dat God bij ons is, dat is in Jezus al begonnen. Daarom zijn treurenden zalig, vandaag. Omdat Jezus er is. En omdat ze in Jezus God ontmoeten.

Wij kunnen vaak niet anders dan ons blindstaren op ons verdriet. Verdriet over je eigen pijn. Of over de pijn van anderen.

Je moet je er wel op blindstaren. Want het laat je niet los. Het overspoelt je. En het kan niet anders, of je gezicht vertrekt en je mond schreeuwt naar de hemel. Zoals dat beeld: „Stad zonder hart”. Wat moet je anders?

Nu ben je soms nog alleen, nu moet je soms nog huilen, en als je weg wilt schuilen, kun je haast nergens heen.

Ja, maar datzelfde versje eindigt met dat andere:

Daar is geen zon en geen maan; dat zal *God zelf* ons verlichten; dat zullen alle gezichten vol van zijn heerlijkheid staan.

Wij staren ons blind op ons verdriet. En we moeten wel. En ons gezicht vertrekt van pijn, van wanhoop. Maar als God er vandaag is, als in Jezus God echt tot ons gekomen is, laten we dan naar Hem kijken. Dan moet ons gezicht zich wel ontspannen. Dan komt nu, vandaag, door onze tranen heen en door onze wanhoop heen, die ons gezicht verkramp, de heerlijkheid van God doorbreken. Van die God, die zegt: Stil maar. Ik ben er echt. Want in Jezus ben Ik gekomen. Dan moeten we ons wel omkeren van ons verdriet naar Hem. Dan moeten onze ogen wel getrokken worden van dat wat ons kapot maakt naar Jezus Christus. Want dan heeft van Hem dat woord geklonken: Troost, troost, mijn volk. Zie, kijk, *hier is uw God*.

in dit nummer

- 169 Ds J. Keuning, Zie, hier is uw God (1)
- 170 Drs H. de Jong, Omzien naar anderen
- Ds G. Janssen, Amsterdam wordt geus (2)
- 171 Prof. dr H. J. Jager, Zo was het
- 172 D. W. L. Milo, Gods harpen
- 173 Ds M. R. van den Berg, Jeremia
- 174 Ingezonden
- P. C. van Wijk, Terloops...
- 175 Prof. C. Veenhof, Persschouw

H. DE JONG — AMSTERDAM

Omzien naar anderen

Op tweede pinksterdag had ik het genoegen in Amersfoort de jaarlijkse jeugddag mee te maken. In de mooie en volle St. Joriskerk aldaar. Wat hebben we er fijn gezongen! Onder leiding van een muziek-groep uit Groningen en van het machtige en ook machtig bespeelde orgel. Erg goed. Er was iets terug van de vroegere bondsdagen, maar toch anders.

De dag was origineel opgezet. Goed, daar waren sprekers, zoals vroeger, maar met een kortere spreektijd en rondom één onderwerp geschaard: omzien naar de ander. Dat was het thema van de dag. Het ging om de oude vraag van onze plaatsbepaling als christenen in de wereld. „Hoe zien wij de anderen?“, maar ook: „hoe zien de anderen ons?“

—o—

Heel goed vond ik in dat verband het kleine rollenspel tussen twee jongens, de een 'gelovig', althans kerkelijk, de ander niet.

Het gesprekje nam z'n ongedwongen uitgangspunt in het voorstel van de 'ongelovige' zijde om a.s. zondagmiddag naar een voetbal-wedstrijd te gaan. En zo kwam men via de zondagsheiliging over kerk en geloof te spreken. Het sloeg aan en in, had ik de indruk. Je zag als het ware de hele kerkzaal met de 'gelovige' partij mee in elkaar krimpen onder de mokerslagen van vragen en opmerkingen, die de 'ongelovige' partij lanceerde. Het liep uit op deze tirade van de laatste: „Ik leef goed. Er valt niets op me aan te merken. Waarom zou ik dan naar de kerk gaan of geloven?“ Waarop de ander de handen vertwijfeld in de lucht stak en daarmee het gesprek beëindigde. Met deze laatste vraag als opgave om te beantwoorden werden wij de gespreks-groepen ingestuurd. En, zoals mijnheer Van Wijk (bij wie de leiding in goede handen was), zei, de vereniging thuis in. Terecht, want uit zulke gespreks-groepen ter plekke komt meestal niet zo veel. Moeten wij deze vorm nog leren?

—o—

Toch wil ik er een antwoord uithalen, dat ik zeer de moeite waard vond. Ds Smelik, die een van de sprekers was, kwam daarmee. Hij zei ongeveer het volgende: „Iemand die mij met dezelfde vraag eens aan boord kwam, heb ik dit voorbeeld voorgehouden: Stel je voor, daar is een vader, die een zoon bij zich in huis heeft wonen. Ze hebben 't samen goed, maar op zekere dag stapt de zoon op en trekt weg en laat nooit meer iets van zich horen. Jaren later

komt de vader in het winkelcentrum zo maar opeens de zoon tegen. Jongen toch, hoe maak je het? Waarom horen we niets meer van je? Weet je dat je ons daar erg veel verdriet mee doet? Zegt de zoon: Waar hebt u het over? Ik leef toch goed? Niemand komt aan mij iets te kort. — Voel je, hoe misplaatst in dit verband dit antwoord is? Even misplaatst is, wat die 'ongelovige' in het spel zei: Ik leef toch goed? Waarom zou ik naar de kerk gaan of geloven?“ — Een eenvoudig verhaal, waar ieder wat mee kan, dacht ik zo.

—o—

Toen ik zo naar één en ander zat te luisteren, kwam ik ook op 'n ge-

dachte. Wat zijn wij kerkmensen toch onder de indruk van 'de wereld', ging het door me heen. Wat nemen wij ze toch serieus! Terecht hoor, daar niet van. Maar we kunnen ons toch ook te gemakkelijk laten intimideren. Nee, ik wil het gebodene op de tweede pinksterdag niet kritiseren, maar toch aanvullen. Aanvullen door nog iets bemoedigends tot de jongelui te zeggen. (Als ze dit tenminste lezen.)

Realiseren wij ons wel, dat een gelovige veel en veel beter een niet-gelovige begrijpt, dan een niet-gelovige een gelovige? Als gelovigen hebben wij de niet-gelovige bij ons, in ons hart. Maar de niet-gelovige heeft de gelovige niet bij zich. Als gelovigen kennen wij de realiteit van de nieuwe en de oude mens, zoals de Heidelbergse Catechismus daarover spreekt (Zon. 33). Maar de ongelovige kent alleen maar de oude mens. Als gelovigen kennen wij de spreuk: *in de wereld*, maar niet *van de wereld*. Maar de ongelovigen hebben *niet de spreuk: in de kerk* maar niet *van de kerk*. Als gelovigen houden wij ons een hele vrije dag bezig met de vraag: hoe benader ik de niet-gelovige? Maar er is geen sprake van dat de niet-gelovigen ook zo'n soort dag beleggen en dan in het omgekeerde.

—o—

Ik zeg deze dingen niet om anderen en mezelf een superioriteits-gevoel aan te praten. Ik vrees trouwens dat ik daar erg veel drukinkt en papier voor nodig zou hebben, want supe-

rioriteits-gevoel is een ziekte waar- tegen wij erg goed ingeënt zijn. Daarvoor zijn we te zeer onder de indruk van de wereld. Nee, ik zeg dit om een al te groot gevoel van schuchterheid tegen te gaan. Daar hebben wij wel eens last van, als ik het goed zie. Als een christen met een niet-gelovige uit de wereld spreekt, dan gaat hij eigenlijk hardop verder met een gesprek, dat hij al z'n levensdagen zachtjes met zichzelf voert, als het goed is. Natuurlijk kan de niet-gelovige je dingen zeggen, waar je zelf nog nooit op-gekomen bent of nog nooit over nagedacht hebt. Maar je hebt er feeling voor. Je begrijpt hem, ten diepste. Terwijl als de niet-gelovige over het geloof spreekt, je zo vaak moet denken (je hoeft 't niet te zeggen): dit is duidelijk geen insiderspraak. Zoals Paulus zegt: „De geestelijke mens beoordeelt alle dingen, zelf echter wordt hij door niemand beoordeeld.“ (1 Cor. 2 : 15, plus het hele gedeelte, 1 Cor. 2 : 6-16!).

Daarom, al zijn we dan in de ogen der wereld een te verwaarlozen minderheid of 'n zeldzaam wordend folkloristisch verschijnsel, wij mogen het gesprek met die wereld voeren in een gepast besef van gekregen eigen waardigheid. Wij hebben de bijbel. En deze heilige Schrift, die over God spreekt, leert ons tegelijk wie de mens is, ook de ongelovige mens. De wereld heeft de heilige Schrift niet. De bijbel is dus onze voorsprong in het gesprek met de wereld, niet alleen in wat hij zegt over God, maar ook in wat hij leert over de mens en wat in hem is.

G. JANSSEN — NIJVERDAL

Amsterdam wordt geus (2)

26 mei 1578

Isolement

Meer dan vier jaren heeft het Nederlandse volk moeten zuchten onder de ijzeren vuist van de hertog van Alva. Wrede vervolging om het geloof, zware bestraffing ook van Roomsens wegens verzet tegen de politiek van Filips, schending van zijn vrijheden en eigendom heeft het moeten ondergaan voordat het klaar is voor daadwerkelijk verzet. Maar de ongehoorde druk heeft het daartoe gerijpt. Dat blijkt wanneer de Watergeuzen de Pinsenvlag laten wapperen van de toren van Den Briel na de inname van deze stad. Dit heeft in Holland en Zeeland een geweldige schok gegeven. De verzetsgeest ontwaakt: de ene stad na de andere kiest met behulp meestal van overal opererende troepjes Geuzen de zijde van de Prins,

zij het soms aarzelend, althans wat de stedelijke overheden betreft. De Prins zelf komt na zijn mislukte veldtocht in het Zuiden in de herfst van '72 in Holland, waar hij te Delft gaat wonen om van daaruit de opstand te leiden. Somber gestemd door de vele tegenslagen was hij naar Holland vertrokken, maar tegelijk toch vastberaden om te doen wat mogelijk was tot het winnen van de strijd: *pour maintenir les affaires par delà tant que possible sera*. Zijn komst heeft de moed der Gereformeerden sterk doen opleven en zelfs de flauwhartigen met nieuwe geestdrift vervuld. Hollands machtigste stad blijft echter voorlopig achter.

De leiders van de Hervormden waren uitgeweken, we zagen dat reeds en de Rooms gezinde Overheid weet maar al te goed dat ze bij de overgang der stad naar de zijde van de Prins groot gevaar loopt haar invloed te verliezen. Voorlopig voelt ze zich sterk genoeg om afzijdig te blijven van de

opstand en de stad te houden bij het oude geloof. De schutterij en burgers zijn ontwapend, de stad heeft garnizoenen en bovendien heeft de Overheid haar eigen stadssoldaten waarop zij vertrouwen kan.

Zij heeft dan ook geen afgezanten gestuurd naar de eerste vrije Statenvergadering, die nog voor 's Prinsen komst naar Holland reeds in juli '72 te Dordrecht was gehouden. De afgevaardigden van twaalf steden waren daar bijeengekomen, samen met een afgevaardigde van de edelen en met 's Prinsen gezant Jonkheer Philips van Marnix, Heer van Sint Aldegonde. Deze was voorzien van een instructie van Oranje, die zelf op deze samenkomst had aangedrongen. Hier was de opstand georganiseerd en waren op verschillend gebied voorlopige maatregelen getroffen. Amsterdam schitterde echter door afwezigheid en koos daarmee duidelijk tegen de opstand. De stad neemt zelfs meer vreemde bezetting in om de Geuzen buiten de muren te houden, zulks nadat een aanslag van de Geuzen-aanvoerder Lumey was mislukt. „Amsterdam was, eerlang, de eenige stad in dit gewest, die de Spaanse zijde bleef aankleven en werd erin versterkt door brieven van den hertog van Alva en van den koning zelf, waarvan de gemeente, op den vierden augustus, bij openbare afkondiging, kennis gegeven werd, schrijft Jan Wagenaar, de 'historieschryver van de

stad'. Of Alva en Filips de betekenis van Amsterdam voor hun poging de opstand in het Noorden neer te slaan begrepen hebben.

Dat deden intussen de Staten van Holland en de Prins eveneens.

Na hun mislukte pogingen om de stad met geweld of bij verrassing te nemen, blijven ze haar bedreigen en de toevoerswegen blokkeren om haar door verlamming van de handel op de knieën te dwingen. Maar dit gelukt slechts ten dele, want zelfs de Staatse steden blijven handel drijven met de weerspannige stad: het koopmanschap zit de Hollander van deze tijd nu eenmaal in het bloed. Nieuwe aanslagen mislukken eveneens. De stad weert zich geducht en neemt zelfs naar buiten deel aan de strijd der Spanjaarden tegen het eigen land!

Maar straks wordt haar positie toch vrijwel onhoudbaar door wat Wageenaar noemt een "merkelyke verandering in de Regeering der Nederlanden". Hij heeft hier het oog op de zogenaamde Pacificatie van Gent. In dit 'vredesverbond', dat op 8 november 1578 te Gent wordt ondertekend, weet de Prins van Oranje alle zeventien Nederlandse Gewesten te verenigen met als hoofddoel het verjagen van de Spaanse troepen. Deze waren na de onverwachte dood van Alva's opvolger Requesens aan het roven en plunderen geslagen omdat zij sinds lang geen uitbetaling van soldij meer kregen. Op een onbarmhartige wijze hebben ze in het Zuiden huis gehouden, Rooms nog Onrooms, vrouw noch kind sparend: de Spaanse furie! De Roomse provincies zijn nú bereid met de Prins en met Holland en Zeeland in zee te gaan om van deze plaag bevrijd te worden. Oranjes voorzichtige en met taaiheid volharding doorgezette verzoeningspolitiek schijnt hiermee tot een tastbaar resultaat te hebben geleid, dat het hoogtepunt betekent in zijn politieke streven. Hij zelf noemt in een brief aan zijn broer Jan dit verbond „ein sonderliche unaussprechliche Wohltat Gottes". Alle Nederlandse Gewesten zijn nu eindelijk eendrachtig verbonden in de worsteling om de vrijheid en staken hun onderlinge strijd. Inzake de godsdienst, het brandende punt, wordt de volgende overeenstemming bereikt: in Holland en Zeeland behouden de Calvinisten hun prioriteit, in de overige Gewesten behoudt de Rooms-Katholieke Kerk haar volstrekt enige rechtspositie. Wel worden de placcaten geschorst, maar tegelijk wordt alle propaganda door de inwoners van Holland en Zeeland tegen het Roomse geloof buiten eigen provincies verboden! Na de verdrijving van de Spaanse troepen zullen de gemeenschappelijke Staten — 'de Algemene Staten of de Staten Generaal' — de godsdienstkwestie definitief regelen.

Ons komt deze overeenkomst vermoedelijk wel vreemd voor, maar zij paste geheel in Oranjes tolerantiepolitiek. Hij zag geen andere kans de strijd tegen Spanje te winnen dan door Rooms en Onrooms te verenigen, waarbij van weerskanten offers

dienden te worden gebracht, gezien de feitelijke stand van zaken en de gevoeligheid van het volk inzake de godsdienstige geschillen.

Van de grootste betekenis voor ons onderwerp is nu verder de bepaling dat de steden van Holland en Zeeland, die nog de zijde van de officiële regering houden en niet in hun afgezanten of Staten te Gent tegenwoordig waren, tot overeenstemming met Oranje en hun Staten moeten worden gebracht. Deze zullen haar redelijke voorwaarden moeten toestaan om zo de eenheid in hun Gewesten te herstellen. Redelijke voorwaarden dus: hoe de Roomse Gewesten opkomen voor hun geloofsgenoten in het door de Gereformeerden beheerste

Holland en Zeeland! Het bloed kruipt waar het niet gaan kan.

Intussen, het verbond is er en daardoor komt Amsterdam voor een geheel nieuwe stand van zaken te staan. Kan zij de overeenkomst van alle Gewesten negeren en weigeren met de Staten van haar Gewest tot overeenstemming te komen? Dit lijkt wel een hoogst riskante gedragslijn. Maar niet minder riskant is voor de Roomse Overheid de 'verzoening' met de Calvinistische Staten van Holland, want zal het Verbond van Gent op de duur stand houden? Wat staat haar te wachten als het breekt en zij is overgeleverd aan de Calvinistische meerderheid van eigen Gewest? De nieuwe landvoogd, don Juan, natuur-

lijke zoon van keizer Karel en halfbroer dus van Filips, 'door schitterende krijgsbedrijven vermaard', is reeds in Luxemburg gearriveerd. Hoe zal zich alles ontwikkelen?

Het is niet onduidelijk, waar de sympathieën van de stedelijke Overheid liggen, maar wat te doen in deze netelige situatie? Net als bij het beleggen van de eerste Statenvergadering van Holland heeft Amsterdam zich ver gehouden van het tot stand brengen van de Gentse vrede, maar wat te doen nu deze toch tot stand is gekomen? Aansluiting of volharding in het isolement?

Het is boeiend na te gaan hoe Amsterdam zich uit deze situatie zoekt te redden.

H. J. JAGER — KAMPEN

Zo was het (17)

Het is goed, dat we geld geven voor de Zending en ervoor bidden. Maar ons geven en bidden voor de Zending en voor een Evangelisatie-commissie is de HERE niet aangenaam, als we in eigen omgeving ons schamen voor het Evangelie en door onze daden geen levende brieven van Christus zijn. Het is veel gemakkelijker f 100,— te geven voor een en ander — voor eigen genoegen geven we waarschijnlijk meer uit — dan getuigen van de Heer te zijn. Door woord en daad. Ik heb het nogal eens beleefd, dat brs en zrs een kleur kregen als we op huisbezoek spraken van God en Zijn dienst. Men vond dat eigenlijk vreemd. Dát deed men in het gewone leven niet. Vandaar ook de angst bij sommigen — of bij velen? — voor huisbezoek. Dat soms meer een „bezoeking" leek dan een bezoek.

Eenvoudig en spontaan over de Here spreken behoort naar ik meen niet tot het levenspatroon van kerkmensen in het algemeen en van „ons gereformeerden" in het bijzonder. We horen de Naam van de HERE als uit de Bijbel wordt voorgelezen. En bij het bidden, in de kerk en op de catechisatie en op school. Maar in het gewone leven-van-alle-ddag wordt er in alle talen gezwezen. Nu weet ik wel, dat er een vroompraterij is, die niet deugt. Het is mogelijk „Here Here" te zeggen, zonder de wil van de hemelse Vader te doen. In het bekende boekje van Bunyan komt de figuur van „mooiprater" ook al voor. Maar dat is geen reden om, als er gelegenheid voor is en het pas geeft, de Naam van de HERE niet te noemen. Een christen is geroepen de Naam des HEREN te belijden! Niet maar éénmaal openbaar in de samenkomst van de gemeente. Maar als het te pas komt ook in de omgang met onze medemensen. We zijn verplicht onze gaven „tot nut en ter zaligheid van anderen gewillig en met vreugde aan te wenden". Dat betreft niet alleen mede-christenen, maar vooral ook niet-christenen. Ook ongelovigen, moderne heidenen zal ik maar zeggen, moeten van de HERE horen spreken. Opdat zij zo mogelijk getrokken worden uit de duisternis tot het licht van Gods genade. In de kerk komen ze niet. Maar aan het woord en de daad van de christenen moeten zij merken, dat de gelovigen iets hebben wat zij missen: blijdschap en vrede en troost. Vrucht van het Evangelie van Jezus Christus.

Een paar ervaringen, die in m'n geheugen zijn blijven hangen, zal ik vertellen. Eens kwam ik op een zogenaamd Evangelisatie-bezoek bij een man, die op de christelijke school was geweest. Hij was van gereformeerde komaf. Vijandig was de man helemaal niet, maar hij „deed ner-

gens meer aan". Naast hem woonde een gereformeerde ouderling. Een vooraanstaand man zal ik maar zeggen. In het gesprek vroeg ik of de burens veel met elkaar omgingen. Het bleek, dat ze dagelijks met elkaar in aanraking kwamen. Ze hielpen met het hooien, leenden gereedschap van mekaar en leefden als goede burens. Burenhulp was daar nog mode.

Toen zei ik: Dan zullen jullie ook wel eens over God de HERE spreken en over het geloof en de kerk. Zijn antwoord was beslist ontkennend. Hij had aan de ouderling een goede buur en ze konden best met elkaar opschieten, maar „over 'het geloof' hoor ik hem nooit". Ik weet en zie, dat hij zondags trouw naar de kerk gaat, maar dat hij alledag anders leeft dan wij en dat hij iets heeft wat ik mis, dat merk ik niet. Toen ik bij br. ouderling informeerde of dit verhaal juist was, klonk het wat bedeesde antwoord: „Jao doomnee, daarover praoten wullie nooit". Dat was dus een vooraanstaand lid van de kerkeraad. Voor wie ik nogal respect had. Maar hij zweeg in alle talen van de HERE. De buurman zal wel nooit erg gevloekt hebben. Anders zou hij daarover wel een opmerking gemaakt hebben. In de trant van: „Ho ho, buurman, kan dat niet wat anders?"

Ofschoon? Ook daarvan was ik nog niet zo zeker. Eens kwam ik in aanraking met een voorman zal ik maar zeggen, die een behoorlijk aantal arbeiders onder zich had. We kregen het over geloof en ongeloof, het Evangelie en het Socialisme, dat hij vurig verdedigde. In de loop van het gesprek vroeg ik of hij bij z'n arbeiders geen verschil merkte tussen gelovigen en ongelovigen, mensen van de wereld en mensen van een kerk. Hij zei weinig of niets te merken van verschil in woorden of daden. Ze vormden volgens hem één pot nat. Letterlijk zei hij: „Als een lid van uw kerk met z'n kruiwagen van de plank afraakt en in de modder terecht komt dan vloekt hij even hard als iemand, die in geen kerk of klooster komt".

Bij zo'n gelegenheid, die vaker voorkwam, was ik blij als ik de naam kon noemen van een broeder, waarvan ik zeker was dat hij zich voor het Evangelie niet schaamde. Dan was het antwoord meestal: „Ja, die komt voor z'n geloof uit. Aan hem is wel te merken dat hij anders is". Voor zo iemand had men dan gewoonlijk ook wel respect. Een beslist onverschillig mens zei eens tegen mij: „Als wij in de knoei zitten of hulp nodig hebben dan gaan we naar Albert. Want die méént het". Maar dat was uitzondering. En ik vrees, dat het nog uitzondering is. Wij gereformeerden konden best debatteren over een of ander leerstuk, op een vereniging of een discussie-avond. Maar om spontaan en heel gewoon uit te komen voor de HERE en ons geloof, dat behoorde niet tot de gereformeerde levensstijl. Of het bij anderen beter was weet ik niet, maar wij hadden dat van huisuit niet geleerd.

Niet alleen in ongelovige kring spreekt men over het algemeen niet over de HERE en Zijn dienst. Maar ook in de kring van het gezin gebeurt dat veel te weinig. Zelfs met eigen vader of moeder, of met broers en zusters durft men niet spreken. Bijvoorbeeld over geloofsmoeilijkheden. Waarvan een voorbeeld in mijn herinnering is

gebleven. Een meisje kwam eens met mij praten over een geloofs- of levensmoeilijkheid. Ik vroeg haar of zij daarover wel eens met één van de gezinsleden had gesproken. Met een vriendin had zij wel eens gepraat, maar met haar zuster bijvoorbeeld niet. Die was een jaar jonger, ze kon heel goed met haar opschieten en deelde met haar de slaapkamer. Ze sliepen waarschijnlijk wel in één bed. Ik vroeg haar waarom ze deze zaak nooit met haar zuster had besproken. Haar antwoord was: „Zij zou dat heel vreemd vinden. En zeggen: waar heb je het over!”

Zij meende, dat haar zuster over dergelijke zaken helemaal niet wilde praten. Maar wat gebeurt? Een paar weken later komt haar zuster over haar moeilijkheden spreken. Toen vroeg ik of zij met „Marie” zal ik maar zeggen, daar wel eens over sprak. Ook haar antwoord was: „Ze zal me zien aankomen. Ze zou het wel heel gek vinden als ik haar daarmee lastig zou vallen”. Het bleek, dat in dat gezin, bekend als zeer goed-gereformeerd, men als vreemden naast of langs elkaar heen leefde. Tenminste wat betreft het geloof in en het leven met de HERE. Zo ging dat dunkt mij in meer gezinnen.

Nog een geval staat mij levendig voor de aandacht. We waren op huisbezoek bij een man en vrouw, die beiden geen avondmaal vierden. Zij deed het woord: Ze hadden geen vrijmoedigheid om toe te gaan. Zij namen het zo gemakkelijk niet. Ze kende wel anderen, die het veel te licht opvatten. Ze kende broeders, die geregeld vloekten en toch maar avondmaal vierden. Anderen waren zeer onbetrouwbaar in handel en wandel. Ook waren er brs en zrs, die konden liegen alsof het gedrukt was. En dan toch maar nachtmaal houden. Dan deden zij toch veel beter door zich maar te onthouden. Zij waren tenminste bang zich een oordeel te eten en te drinken. Of schoon zij nooit vloekten of logen en bedrogen.

Toen vroeg ik of zij bedoelde brs en zrs wel eens had gewaarschuwd? Haar antwoord was ontkennend. Daar had zij zo geen gaven voor. „Zij kon niet zo best uit haar woorden komen!” Ondertussen praatte zij als Brugman. Bovendien zouden ze wel kwaad worden en zeggen, waarmee zij zich bemoeiden. Ik weer: Maar die mensen zijn toch op zondige wegen, die naar de dood leiden. Moeten zij dan niet vermaand worden? Als jullie een kennis hebben die er ziekelijk uitziet, dan zeggen jullie toch ook, dat hij naar de dokter moet? Zij weer: dat kon allemaal wel waar wezen, maar zij kon het niet en deed het niet. Toen ik vroeg of zij dan met mij bedoelde brs en zrs wilde bezoeken of mij namen wilde noemen, beweerde zij, dat ze geen aanbrengrster wilde zijn. De kerkeraad moest het maar uitzoeken. Daarmee was het punt, uit.

Zou het van dergelijke toestanden niet komen, dat er de tucht in de gemeente niets terecht kwam? Mogelijk nog niets terecht komt? Op huisbezoek en bij andere gelegenheden zetten de mensen een zondagsgezicht. Zij en hun kinderen hebben geen oortje versnoept. Hoe men zich in het gewone leven gedraagt daarover wordt gewoonlijk niet gesproken. Over het algemeen komt er van handelen naar Matth. 18 weinig terecht. U weet wel: als ge iemand ziet zondigen, ga heen en vermaan hem of haar. Bij geen-gehoor neem een ander mee. En tenslotte: laat het de gemeente weten. Ik zeg niet, dat het nooit gebeurt of gebeurt. Mogelijk gebeurde het veel vaker dan ik vermoed. Als de vermaning hielp, dan had verder geen kerkeraad daarmee te maken. Maar ik kan op m'n vingers de gevallen natellen, dat iemand kwam zeggen: „Eerst ik, daarna wij hebben een br. of zr. vermaand, maar zij wilden niet horen. Nu is de beurt aan de kerkeraad, liever nog aan de hele gemeente”. Naar mijn ervaring waren wij veel te bang om in het gezin, of in de gemeente of in ongelovige omgeving uit te komen voor ons geloof in en onze hoop op de HERE. We waren traag in ons getuigen.

We hoorden vroeger ook al wel van groepen of kringen, waar men vrolijk getuigde van het heil in Christus. Tegenwoordig zien we het op de TV. We horen mannen en vrouwen getuigen van de verandering in hun leven, doordat ze met het Evangelie in aanraking kwamen en

D. W. L. MILO — DALMALLY

GODS HARPEN

De harpiste Francina Hinlopen schreef een delicaat boekje over „De geschiedenis van de harp en haar betekenis in de eredienst van Israël”, (Kok, Kampen, 1977). De laatste twee woorden hadden uit de titel mogen vervallen, evenals het voorwoord van prof. dr J. P. Boendermaker. Want (1) de schrijfster bepaalt zich niet tot de oudtestamentische eredienst, maar ziet ook Schriftuurlijke richtlijnen voor vandaag en (2) mag een harpiste van professie nu ook eens haar zegje doen, zonder dat eerst een theoloog haar het woord verleent?

De schrijfster is een leerlinge onder meer van Rosa Spier en haar monografie wekt de indruk dat ze, evenals haar leermeesteres, een dochter van Abraham is. Het gebruik van talmud en kennis der rabbijnen, het gebruik van de naam „de Eeuwige” voor „de HEERE”, en haar kennis van onvertaalde (zo niet onvertaalbare) psalmopschriften, wijzen ook al op een ongewone kennis van het Hebreeuws. Pas in de laatste zin wordt de naam Jahwe gebruikt. In elk geval toont ze een grondige kennis van haar onderwerp — hetgeen van haar verwacht mag worden; en ook een grondige kennis van de Schrift — hetgeen

niet van elke professionele musicienne kan worden verwacht.

Wie zich door de Schrift laat leiden is meestal onbevooroordeeld. Deze harpiste is dan ook objectief in het doorgeven van Bijbelse gegevens omtrent haar instrument, eigenlijk omtrent de harpen Gods. Want (stond u daar wel eens bij stil?) zowel in het oude als in het nieuwe testament wordt van de harpen gesproken als „harpen Gods”. Daar mogen onze kerkmensen, die alleen van het gezongen Woord willen weten, wel eens aan denken: dat zangers en speellieden in de Schrift niet te scheiden zijn.

In een eerste hoofdstuk vertelt ze het weinige, dat uit de oudheid bekend is. Dat ze op pagina 9 de wieg van de harp in Egypte ziet staan en op de volgende bladzijde in China moge niet hinderen: zeker is dat over die oudheid weinig zekerheid bestaat. Maar inderdaad: grafreliefs in Egypte geven de harp al 3000-4000 jaar v.C. weer, zo nauwkeurig dat de snaarlengten en dus de toonhoogten „afleesbaar” zijn; en inderdaad is de kennis van de vijftonige ladder zowel in Egypte als in China reeds duizende jaren voor Christus aan te tonen. Die 5-tonige ladder — lezers van deze rubriek weten dat immers — is te vergelijken met de vijf zwarte toetsen op het pianoklavier; ze weten dan ook dat de „open plekken”, op uiteenlopende wijzen gevuld, de diverse karakters voor de latere 8-toonladders opleverden. Terecht wijst mevrouw Hinlopen er voorts op, dat de harpen — in diverse maten, vormen en karakters — niet van vreemde smetten vrij waren; immers afkomstig van Jubal, uit het geslacht van Kaïn; maar wel in de Joodse religie geïntegreerd en nadien door de HEERE geadopteerd zijn; ja, tot instrumenten der muziek Gods verklaard!

Dat is heel sterk. Want Jubal was „de vader dergenen die harpen en orgelen hanteerden”; dat wil zeggen hij maakte de eerste snaar- en blaasinstrumenten, de op een raam gespannen snaren en de meertonige fluiten. Echter de harp kreeg het Goddelijke zegel, zowel bij David als Johannes, maar de fluit is (volgens wijlen prof. dr A. Z. Idelsohn) nooit in de eredienst gebruikt. Zodat wij met onze orgels een goede steen in ons fundament te kort komen. Zodat een harpiste op goede gronden een plaats voor de harp in de hedendaagse eredienst kan opeisen. Wat ze dan ook doet.

Bij het doorvorsen van de Schrift stuitte Francina Hinlopen uiteraard op de theologische vertaalblunders. Ze rekent af

in Christus leerden geloven. Soms gaat een en ander samen met muziek en zang, „snaarspel en orgel” zal ik maar zeggen. Het is ons soms wel wat te uitbundig. We vragen ons af of dit allemaal wel echt is en of er geen sprake is van een zekere geestdrijverij. Die voor werk van de Heilige Geest wordt gehouden. Nu hoeven we niet alles prijzen wat van die kant komt. Er zal ook wel eens wat overdrijving bij zijn. Dat wel weer óver drijft. We hoeven niet alles aan de werking van de Heilige Geest toeschrijven.

Maar laten we wat voorzichtig zijn met onze kritiek. En ons afvragen of deze verschijnselen mogelijk mee een reactie zijn op onze gereformeerde nuchterheid en geslotenheid en wat wij dan noemen „schuchterheid in het heilige”. Ik weet ook wel, dat de Here Jezus gezegd heeft, dat we geen parelen moeten werpen voor de zwijnen. Ik weet ook, dat Hij gezegd heeft dat „Here Here” roepen niet voldoende is. Het moet samengaan met het doen van de wil van de hemelse Vader. Woorden en daden moeten samenstemmen.

Er was eens een NSB-er in de buurt van Voorthuizen. Hij kwam bij een familielid met uitgestoken arm en riep: „Houzee, kameraad”. Waarop de neef tegen hem zei: „Och man, jij bent er één van 12 ambachten en 13 ongelukken. Jij hebt nog nooit zee gehouden. Houd nu maar op

met dat Houzee-geroep. Van jou wil ik het niet horen”. Had die neef geen gelijk?

Zo komt het ook wel voor, dat iemand heel vrome praatjes verkoopt en intussen „de kat in het donker knijpt”. We lezen van Schriftgeleerden en Farizeeën, dat zij onder de schijn van vroom gebed, de huizen van weduwen opaten. Ze stonden wel openlijk op de straathoeven te bidden, maar hielpen ondertussen weduwen van hun centen af. Vroom gepraat zonder vrome daad is de HERE een gruwel.

Maar uit angst voor schijnvroomheid mogen wij niet zwijgen van het heil, als spreken geboden is. Als het nodig is, zal niet alleen een dominee, ouderling of evangelist treurende troosten, inde-put-zitters ophelpen, zwakken in het geloof sterken, afgedwaalden terechtbrengen en buitenkerkelijken trekken. Maar dat is de taak van ieder kerklid. Of liever van ieder, die het Evangelie gelooft en daarnaar leven wil. Ik zeg het zo, omdat helaas niet ieder kerklid christen is. Een moderne heiden heeft eens gezegd en geschreven: als alle christenen zo spraken en zo leefden als ze zouden moeten, dan zou dat in de wereld een omkering teweeg brengen. Die man had wel gelijk. Het officiële christendom heeft ontzettend veel kwaad gedaan, in strijd met het Evangelie. Het heeft grote schuld op zich geladen. Laten wij die schuld niet vermeerderen.

met een reeks misverstanden en brengt enkele nieuwe aan. Maar ook dat is vergeeflijk. Want als je bij wetenschappelijk onderzoek geen enkel foutje mag maken, wat mag je dan nog wel?

Wij hebben destijds *) geprobeerd de betekenis van de oudtestamentische muziekinstrumenten uit te stallen. Later hebben we wel eens een studie over de bazuin gepubliceerd, in dit goede blad. Er is, menen wij, blijvende behoefte aan deskundig materiaal op dit punt: tot nu toe werd in het wilde weg vertaald, waarbij moderne instrumenten de gedachten bepaalden. Het is ons bekend dat de helaas overleden musicologe Jkv Henriette van Lennep een doorwrochte studie over de bijbelse muziekinstrumenten persklaar had liggen, die nooit is uitgegeven. Wij moeten met deze dingen bezig blijven: als de Bijbel ze ons meedeelt zijn ze niet bedoeld om in het hobby-kabinet bewaard te blijven. Vandaar ook onze blijdschap over dit boekje van een harpiste.

—o—

Zoals de oudste kleine orgels onderscheiden worden in draagbare (portatieve) en opstelbare (positieven), zo onderscheidt de schrijfster de harp in een draagbaar model (de kinnor) en de staande harp (nebel of nabla). Meteen stelt ze vast, dat de snaarinstrumenten in de oudtestamentische eredienst uitsluitend harpen zijn geweest: bestaande uit een groter of kleiner raam met meer of minder snaren. De snaren geven elk één toon. De groep snaren geeft één toonreeks. Verstemen of overgaan naar een andere toonreeks was tijdens het spel niet mogelijk. En alle andere namen in onze vertalingen, als citer, psalter, vedel, luit enz. zijn van latere datum dan de Bijbel. Wel zijn alle latere snaarinstrumenten — hetzij met vase snaren, hetzij met via een hals verkortbare snaren, hetzij met een plectrum aangesproken of met hamers aangeslagen, hetzij gestreken of getokkeld — uit de harp gesproten.

In dit verband geeft de schrijfster een bijzonder welkome opmerking. Zij vertelt dat tijdens Jozefs regering een Miletische prins naar Groot-Brittannië zeilde en daar (1620 v.C.) de harp in Ierland importeerde. Ze weet te vertellen, dat deze harp een plaats vond in het Ierse wapen. Wij mogen dit gegeven aanvullen: de „Keltische harp”, alhier clarsag genoemd, komt ook in tal van Schotse wapens voor; en volgens Keltische overlevering begeleidden alle Keltische zangers hun balladen op de clarsag. Vandaag wordt deze harp hier nog gemaakt en bespeeld, zelfs op wedstrijden.

—o—

Mevrouw Hinlopen doet een poging, de betekenis van de harp voor de menselijke geest te verklaren. Ze is van oordeel dat de harp, zowel solistisch be-

speeld (zie 1 Sam. 16 : 17 en 2 Kon. 3 : 15) als ter ondersteuning van de zang (als in Ps. 98 bijvoorbeeld) een diepe indruk op de mens maakt en omgekeerd de diepste menselijke gevoelens uitdrukt. Toch — met waardering voor het voorgaande — blijven wij gereserveerd, als zij meent dat ook solistische harpmuziek in de eredienst een functie van lofprijzing kan hebben. Wanneer ze zich beroept op Bijbelplaatsen als „loven met de harp” vrezen wij namelijk, dat deze plaatsen categorisch ook als „loven bij de harp” vertaald mogen worden; waarmee ze de gewenste bewijskracht verliezen. Niettemin gunden wij haar gaarne haar gelijk. Iedere organist (bijna de enige instrumentalist, die we in de eredienst hebben) kent momenten, waarin hij de goedertierenheid Gods met pijpen denkt te verklanken. Zoals Augustinus ook aan de woordloze klinkerzang een karakter van lofprijzing toekende. Het is met deze dingen vaak zo: het kan ja — het kan ook nee zijn. De mogelijkheid, het ius prophetandi, moet open staan om solistische harpmuziek een functie in de eredienst te geven; hoewel theologen zich hier van zullen distancieren. Zo ook moet mevrouw Hinlopen het recht worden gelaten, uit de Hebreeuwse opschriften technische gegevens inzake de harpen af te leiden; terwijl commentaren als van Calvijn, Delitzsch en Ridderbos daar anders over denken, resp. de opschriften onvertaald laten. Wij voor ons willen graag precies weten, wat de Bijbel zegt; maar toch ook graag gelovig invullen wat de Bijbel openlaat.

We zijn het natuurlijk ook wel eens oneens met de schrijfster — al klinkt dat niet elegant. Wanneer zij Asaf een instrumentalist, een cymbalist, een slagwerker, noemt, doet zij hem tekort. Asaf was een zanger, een voorzanger, een opperzangmeester. En bij het Hebreeuwse ritme behoort een voor- en een nazi, welke beide door en slag op de cymbel (door de zanger zelf!) werden aangegeven. Asaf was dus geen instrumentalist maar een vocalist, een zanger; en een vocalist gebruikte de cymbel ter markering van zijn zang.

Ook zijn we het op goede gronden oneens met de gedachte van een tempel-orkest. Destijds *) hebben we ons gedocumenteerd verzet tegen deze door theologen aangedragen fantasie. De aard van de instrumenten, hun uiteenlopende stemmingen en beschikbare tonen, maakten bij voorbaat orkestraal samenspel onmogelijk, naar onze overtuiging.

Maar bijzonder fijn is het gevonden: dat de zangers en speellieden bij 2 Kron. 5 : 12 in het wit en ten oosten van het altaar werden opgesteld. Want van het oosten komt het licht, ook het Licht; en hun witte kleding wees op de rechtvaardigmaking der heiligen (Op. 19 : 8), de reiniging van onze offeranden door Gods Geest.

„Jahwe verkoos de harp, omdat geen ander instrument zo diep op de menselijke geest inwerkt”. Zo eindigt de schrijfster. Wilt u over die slotzin van iemand, die haar leven op de harp beleefd, deze week wel eens nadenken?

*) Zangers en Speellieden, Goes 1946.

M. R. VAN DEN BERG — LEIDEN

JEREMIA

Het is uw zaak, o Heer (vervolg)

Voor Hananja stond het als een paal boven water, dat het nu ook weer zo zou gaan. Het leek wel alsof Jahweh verslagen was en het onderspit had moeten delven. Maar Hij zou wel eens laten zien dat dat niet het geval was! Daarom kon Hananja zo zonder enige aarzeling zeggen: zo spreekt Jahweh, het vaatwerk komt weer terug. Binnen twee jaar.

Het was al ongeveer vier jaar in Babel. Maar omdat vaatwerk natuurlijk toch niet van dezelfde importantie was als de ark, begreep Hananja best, dat de termijn ook ruimer genomen moest worden. De ark was binnen een jaar teruggekomen. Dat kon je van het minder belangrijke vaatwerk niet verwachten. Maar vijf of zes jaar was toch wel de maximum-periode waarin het in handen van de Babyloniërs kon blijven. Daar was Hananja heilig van overtuigd. Daarom zei hij:

binnen twee jaar. Dat was zonder meer de uiterste termijn. Voordat die termijn om was, zou Jahweh in actie komen. En daar zat dan onvermijdelijk ook een politieke bevrijding aan vast.

Tijdsverschil

Wat Hananja zei, was op zichzelf helemaal niet zo'n dwaas en ongemotiveerde gedachte. Het was niet zo maar in het wilde weg uit de lucht gegrepen. Hananja kon zich beroepen op de geschiedenis van Israël. In die geschiedenis bleek immers dat de HERE zich niet liet vangen. Hij had zich geopenbaard als een God die niet aan banden en niet aan een ketting te leggen is. Wat Hananja zei, klonk helemaal in overeenstemming met Gods openbaring aangaande zichzelf. En als hij zijn woorden inleidt met de formule: „zo spreekt Jahweh” en aan het slot nog eens herhaalt: „zo luidt het woord van Jahweh”, klinkt dat helemaal niet vreemd en doet dat niet aan als een vlag op een modderschuit. Als je hem deze woorden hoort spreken, ben je onmiddellijk geneigd te zeggen: natuurlijk, dat is Gods Woord. Want

God laat niet toe, dat zijn vaatwerk in handen van de heidenen blijft.

En toch staan deze woorden van Hananja vierkant tegenover de profetieën van Jeremia. Ook Jeremia had over het vaatwerk geprofeteerd in hoofdst. 27. Die profetie had ook hij ingeleid met de woorden: „zo zegt Jahweh der heerscharen, de God van Israël” (27 : 4). Dat waren letterlijk dezelfde woorden die Hananja gebruikt in 28 : 2. Maar wat er bij Jeremia volgde, was heel anders dan bij Hananja. Jeremia zei: alle volken zullen Nebukadnezar en zijn zoon en diens zoon dienstbaar zijn (27 : 7). Hananja zei: binnen twee jaar is het gebeurd met Nebukadnezar. En in 27 : 16 v.v. zei Jeremia: in plaats dat het vaatwerk dat nu in Babel is, binnenkort naar Jeruzalem zal terugkeren, zal het vaatwerk dat nu nog in de tempel is, ook nog naar Babel gebracht worden. En daar zal het zijn tot de dag dat Ik er naar omzie en het haal en terugbreng. Daarom moet je je onderwerpen en je hals voegen onder het juk van de koning van Babel.

Als we deze beide profetieën met elkaar vergelijken, blijkt dat zowel Ha-

nanja als Jeremia beiden zeggen, dat het vaatwerk weer uit Babel terug zal komen. In dat opzicht is er geen verschil. Want het is inderdaad waar, dat God de afgoden en de koningen en de volken niet eindelijk in de waan laat, dat ze Hem klein gekregen hebben. Het grote verschil tussen Hananja en Jeremia komt uit in de tijd die er volgens hen verlopen zal, voordat het vaatwerk weer terugkomt. Volgens Hananja zal dat binnen twee jaar gebeuren, terwijl Jeremia zegt, dat het in Babel blijft gedurende de regering van Nebukadnezar, van zijn zoon en van zijn kleinzoon (27 : 7), een periode van zeventig jaar (25 : 11, 12).

Negatie van Gods oordeel

Dat verschil in tijdsduur zit vast op het feit, dat het oordeel van Jahweh over de ongerechtigheid van Juda bij Jeremia het volle pond kreeg, maar bij Hananja werd weggewuifd. Hananja leefde daar overheen. Hij erkende het niet. Daarom riep hij ook niet op tot onderwerping aan Babel, maar tot verzet. Hananja en zijn collega's hielden de geest van verzet onder het volk wakker. Capituleer nooit,

hulp bij bijbelstudie

zeiden ze. Dat doet Jahweh ook niet. Dachten jullie soms, dat Hij aan de kant van de onderdrukkers staat? Natuurlijk niet. Hij staat aan onze kant, aan de kant van de onderdrukten. God is niet tegen ons, maar voor ons. Daarom moeten we elke gelegenheid aangrijpen om ons tegen Babel te verzetten.

Daar lag de kern. Er was bij Hananja sprake van negatie van Gods oordeel en daarom ook van verzet ertegen. Er was een stuk zelfhandhaving en ongebrokenheid tegenover Jahweh. En dat werd bedekt en gecamoufleerd met de woorden: zo spreekt Jahweh. Dat was het gruwelijke ervan.

Zoiets kan ook vandaag nog. Een mens kan een bijbelse waarheid aangrijpen om eigen zelfhandhaving op te vijzelen en om zichzelf te rechtvaardigen. Dan wordt het Woord van God gehanteerd als een slogan waarmee je anderen om de oren slaat.

Zo spreekt Jahweh, zei Hananja. Daarmee stijfde hij de ongebrokenheid van het volk. De naam van Jahweh werd gebruikt als een dekmantel om zich af te schermen tegen wat Jahweh werkelijk te zeggen had. Natuurlijk deed Hananja dat niet opzettelijk, met open ogen. Diepweg wist hij het wel. Maar dat inzicht had hij toegestopt en toegedekt. Daardoor was hij er voor zichzelf helemaal van overtuigd, dat zijn woorden waar waren en kon hij met overtuiging spreken.

Karakter der profetie

Als Jeremia Hananja's woorden hoort, zegt hij: Amen! Zo doe Jahweh. Moge Hij de woorden die ge profeteerd hebt, vervullen. Misschien vindt iemand het vreemd dat Jeremia zo reageert. Maar dacht u soms, dat hij plezier had in zijn eigen onheilsprofetieën en dat hij niets liever wilde dan dat zijn volk en Jeruzalem ten onder gingen en dat er niets van over zou blijven? Natuurlijk niet. Ook Jeremia zou het liefst willen, dat het juk van Babel gauw verbroken zou worden en dat de ballingen gauw weer terug zouden komen. Er is toch zeker niemand die in een hoera-stemming dood en verderf over zijn land en volk ziet komen? Ook Jeremia ziet dat niet graag. Daarom zegt hij tot Hananja: Amen! Moge Jahweh dat woord vervullen.

Maar toch weet Jeremia wel, dat Hananja's woorden zeer dubieus zijn. En hij trekt ze ook in twijfel. Hij zegt: Hananja, jouw profetie valt uit de toon. Ze ademt niet de geest van de profetie. Het is wel prachtig wat je zegt. En ik zou voor een lief ding willen dat het waar was. Het is ook heel verleidelijk om het te geloven. Want het sluit helemaal aan bij onze menselijke verlangens. Maar toch is het karakter van de ware profetie altijd anders geweest. Ze heeft de mensen nooit naar de mond gesproken. Ze

heeft nooit het straatje van de mens schoon geveegd en nooit ingehaakt bij zijn verlangens en luchtkastelen. Ze heeft de mensen altijd geconfronteerd met de werkelijke stand van zaken, ook als er sprake was van Gods oordeel over zonde en gerechtigheid.

Natuurlijk wil Jeremia niet zeggen, dat Gods profeten nooit en te nimmer met onheilsprofetieën komen en dat hun woorden altijd oordeels- en onheilsprofetieën moeten zijn. Dan zou hij ook zichzelf veroordelen als een valse profeet. Want ook hij heeft geprofeteerd van het heil en de vrede die God zou geven (b.v. hoofdst. 30 en 31).

Maar Jeremia wil wel zeggen, dat profeteren van heil en vrede in een situatie waarin men weigert naar God te luisteren, niet in overeenstemming is met de profetische traditie. Dat is nog nooit vertoond, bedoelt Jeremia. Waar men weigert God te gehoorzamen, daar is geen vrede. Daar kun je geen vrede toezeggen en uitdelen. En als dat toch gedaan wordt, kun je een dergelijke profetie bij voorbaat in twijfel trekken.

terloops....

door P. C. van Wijk - Zaltbommel

OPENINGSWOORD JEUGDDAG 1978

Omzien en omzien is twee

Je kunt op verschillende manieren omzien. Je kunt op straat lopen en even omzien als je meent een bekende te zien lopen aan de andere kant. Het kan ook zijn dat je iemand ziet die je belangstelling opwekt en dan draai je je hoofd even om, je kijkt even.

Je ziet om.

Wij zien om.

We doen dat vaak, heel vaak.

Meestal is dat omzien van ons „zo maar”, vluchtig, zonder nadenken. Het kan ook anders. Het kan ook zo zijn dat je omziet naar iemand en dat je eigenlijk wel wilt blijven kijken. Misschien een jongen of een meisje, misschien een oude vrouw die zit te bedelen. Je kijkt dan niet „zo maar”, maar met belangstelling.

Omzien en omzien is twee.

Zo is dat bij mensen, bij ons.

Bij de Here Jezus echter is het anders. In de bijbel wordt ons enkele malen verteld dat Hij omzag, Zich omkeerde. In Matth. 9 staat de geschiedenis van een vrouw die al twaalf jaar ziek was, ze gaat naar Jezus toe en raakt de kwast van Zijn kleed aan, want ze zegt bij zichzelf: „indien ik slechts Zijn kleed aanraak, zal ik behouden zijn”. Jezus keert Zich om en ziet haar en Hij zegt: „...uw geloof heeft u behouden”. Jezus ziet haar niet alleen, kijkt niet alleen naar haar,

ingezonden

DE UNIEKE POSITIE VAN ONS KERKVERBAND

„Buitenverbanders bezig met nieuwe kerkorde”. Zo luidt de kop boven het verslag van de eerste zittingsdag van de Landelijke Vergadering te Wezep in Trouw van 8 februari jl. Bij het lezen van dit verslag plaatste ik in gedachten een vraagteken achter de kop boven het verslag: „Buitenverbanders bezig met nieuwe kerkorde?” Ik geloof dat de verslaggever hiermee onbewust de belangrijkste vraag voor onze Landelijke Vergadering opwerpt. Onbewust, want reeds in de eerste alinea van het verslag geeft hij het antwoord op deze vermeende vraag, wanneer hij de Landelijke Vergadering vergelijkt met een synode in andere kerkformaties en de afgevaardigde regio's een andere benaming voor classes noemt. Het is duidelijk dat de verslaggever niet begrepen heeft welke belangrijke

vraag de kop boven zijn verslag bevatte. Ernstiger is echter de vraag of wij het belang ervan wel onderkennen.

Laten we de vraag nog eens onder de loep nemen: „Buitenverbanders bezig met nieuwe kerkorde?” Sinds de scheuring binnen de vrijgemaakte kerken kennen onze kerken geen gereguleerde kerkenorde meer. In die zin kunnen we dus inderdaad zeggen dat we thans bezig zijn met een nieuwe kerkenorde. Gaan we daarentegen uit van ons huidige kerkverband dat, in tegenstelling tot alle andere gereformeerde kerkverbanden, gedurende zo'n 10 jaar geen kerkenorde meer kent, dan is geen sprake van een zoeken naar een nieuwe kerkenorde, maar slechts van een terugkeren naar een dergelijke gereguleerde orde. Vandaar de vraag: „Zijn we werkelijk bezig met een nieuwe kerkenorde?”

Ons huidige kerkelijk samenleven wordt dus niet geregeld door een kerkenorde. Desondanks is er heel duidelijk wel sprake van een kerkverband. Het lijkt me nodig „bewijzen” hiervoor aan te dragen. De intensieve contacten tussen de verschillende zuster gemeenten, de gezamenlijke kerkboden, Opbouw en ook de regionale en landelijke vergaderingen

maar dóórziets die vrouw, Hij kijkt dwars door de situatie heen en spreekt een woord op zijn plaats, in dit geval een woord van bemoediging. Een ander voorbeeld: Als de Here Jezus Zijn discipelen vertelt dat Hij veel zal moeten lijden, meent Petrus de Heiland op de vingers te moeten tikken. Met dat lijden van zijn Meester is hij het helemaal niet eens. En wat gebeurt er dan? Jezus keert Zich om en bestraft Petrus (Marcus 8 : 32). Weer is dat omzien van de Heiland meer dan even kijken, weer speelt Hij in op de situatie en dan komt er een woord van bestraffing. Jezus kan óók omzien zonder te spreken. Dát heeft Petrus mogen ervaren toen hij de Heiland drie keer had verloochend. Terwijl Jezus voor de hogepriester staat, keert Hij Zich om en ziet Petrus aan (Luc. 22 : 61). Hij ziet Petrus aan, Hij kan niets tegen hem zeggen, maar op dat voor Petrus zo beslissende moment is Hij er met Zijn ogen. Jezus kijkt niet alleen naar Petrus, maar Hij kijkt hem aan. Dát alleen was voldoende om hem tot bezinning te brengen. Ogen vol zachtmoedigheid en barmhartigheid kunnen veel doen.

Bij Jezus is zien-naar altijd omzien-naar. Het omzien naar anderen is bij Hem altijd verbonden met liefde, met genade, met barmhartigheid, met lankmoedigheid, met ontferming, met bewogenheid.

Van Jezus wordt gezegd dat Hij met ontferming bewogen was over de scharen, over de zieken, over mensen. Dát was Zijn roeping om zo te zijn. Hij moest op deze aarde iets laten zien van Zijn hemelse Vader. Als Zacharias na de geboorte van zijn zoon gaat profeteren (Luc. 1 : 68 e.v.) zegt hij dat het Gods innerlijke barmhartigheid is waarmee Hij vanuit de hoogte omziet naar de mensen. Vanuit Gods barmhartigheid is Jezus' bewogenheid te verklaren. De Zoon laat op aarde iets zien van de Vader. En die Vader is in Zijn barmhartigheid zo groot dat Hij, als mensen Zijn Zoon aan het kruis nagelen,

toch naar die mensen blijft omzien. Hij blijft naar ze omzien als Zijn Zoon vanaf de Olijfberg in Jeruzalem naar de hemel vaart, want op de Pinksterdag zendt Hij Zijn Geest naar ons. Want in het wonder van Pinksteren, de uitstorting van Gods Geest op allen, gaat het tenslotte om het behoud van mensen: „En het zal zijn, dat al wie de naam des Heren aanroepen, behouden zal worden” (Hand. 2 : 21).

Pinksteren is evenals Kerstmis feest van behoud, van redding.

Pinksteren is ook feest van het omzien naar anderen, feest van het behoud van anderen. Op de Pinksterdag worden er in Jeruzalem ongeveer drie duizend mensen discipelen van de Heer.

Gods Geest ontvangen betekent Gods Woord laten dóórklinken. Gods Geest ontvangen betekent met ontferming bewogen zijn over mensen.

We zijn vandaag bij elkaar onder het thema „omzien naar de ander”. Het is wel duidelijk dat dat méér is dan „kijken naar de ander”. Zoals Jezus Gods barmhartigheid heeft uitgestraald, zullen ook jullie iets van die barmhartigheid van God moeten laten zien tegenover de ander die je ontmoet. Je ontmoet die ander thuis, op school, op je werk, in militaire dienst. Je komt die ander tegen in de koffiobar, in de trein, op de camping, tijdens een zeilkamp. Hoe ontmoet die ander jou? Hoe ervaart die ander de ontmoeting met jou? Hoe ontmoet je die ander? Wat komt er van een echt omzien naar die ander terecht?

Jezus kwam om Gods barmhartigheid, Gods ontferming, te laten zien op deze aarde.

Gods ontferming over ons, over jou. Jezus is er vandaag nog door Zijn Geest om jongens en meisjes te maken tot Zijn discipelen, tot navolgers van Hem.

Omzien en omzien is twee. God wil je leren om naar de ander om te zien in ontferming.

wijzen erop. Er is heel duidelijk sprake van een verband van gemeenten, die zich verbonden weten in Christus, hun Hoofd, en dáárom elkaar zoeken en vinden waar dat gewenst of nodig is. De afgelopen periode heeft echter ook aangetoond dat die band in Christus niet uitsluit dat de afzonderlijke gemeenten ieder afzonderlijk op eigen wijze bezig kunnen zijn met die vragen, die binnen de eigen gemeente in de eigen plaatselijke situatie leven.

In het gezamenlijk beleven en uitdragen van de gemeenschappelijke belijdenis ligt het geheimenis en het doel van Christus' gemeente op aarde. Het is deze gemeenschappelijke belijdenis die de band bepaalt tussen de afzonderlijke plaatselijke gemeenten. En het is het beleven en uitdragen van die belijdenis op de eigen wijze en in de eigen situatie, die binnen deze band de vrijheid van de afzonderlijke plaatselijke gemeenten bepaalt. Het is mijn overtuiging dat ons huidige kerkverband recht doet en aan deze gemeenschappelijke band en aan de vrijheid van de afzonderlijke plaatselijke gemeenten. Vandaar de ernst van de vraag: „Zijn wij bezig met een *nieuwe* kerkenorde of zijn wij bezig het binnen de gereformeerde kerken unieke kerkverband dat wij thans kennen teniet te doen?”

Terug naar het verslag in Trouw. De verslaggever merkt op dat „de vrijgemaakt-gereformeerde kerken (buiten verband) het nog niet eens geworden zijn over de organisatie van hun kerkverband.” Het betreft hier de inhoud van de artikelen, die straks de nieuwe kerkenorde moeten gaan vormen, terwijl de onenigheid met name bestaat over de vraag in hoeverre de afzonderlijke gemeenten gebonden dienen te zijn aan besluiten van meerdere vergaderingen.

Moeten we ons gezien het voorgaande echter niet eens afvragen of aan deze onenigheid geen vraag *vooraf* gaat? De vraag of ons huidige kerkverband werkelijk een gereguleerde kerkenorde nodig heeft. De vraag of het unieke karakter van ons huidige kerkverband niet valt of staat met het ontbreken van een gereguleerde kerkenorde. De vraag of de vrijheid van de plaatselijke gemeenten om de gemeenschappelijke belijdenis naar de aard en de situatie van de gemeente op eigen wijze te beleven en uit te dragen het ontbreken van een gereguleerde kerkenorde niet juist vereist.

Onze kerken verkeren thans in de unieke omstandigheid om ons op deze vragen te bezinnen. Buiten onze kerken is geen gereformeerd kerkverband in de gelegenheid om deze wezenlijke vragen te beantwoorden, zonder de eigen bestaande kerkenorde ter discussie te stellen. Wij kennen thans (nog) geen kerkenorde. Laten we daarom de kans die ons hierin geboden wordt om ons op deze vragen te bezinnen gebruiken vóórdat wij de keuze voor een „nieuwe” kerkenorde maken. Wellicht dat de beantwoording van deze vragen ons oog zal geven voor het unieke karakter van het kerkverband, dat wij thans kennen. Het is mijn overtuiging dat in dit karakter de diepere betekenis ligt voor één van de aan de Landelijke Vergadering voorgestelde namen voor onze kerken: *Vrije Gereformeerde Kerken*.

H. Strating, Zoetermeer

★ ★ ★

DE CAN. REF. SYNODE VAN NOVEMBER 1977

Daar ik tot nu toe in „Opbouw” niets gelezen heb aangaande deze synode, is het mij zeker wel vergund iets aangaande de handelingen van deze synode in „Opbouw” mede te delen. Onze broederschap in de wereld wordt toch niet uitsluitend door kerkelijke grenzen bepaald.

Daarom hoop ik, dat de lezers van „Opbouw” nog belang zullen stellen in wat zich op kerkelijk gebied, aan deze zijde van de oceaan, afspeelt. Het is wel al een poos geleden, dat deze vergadering gehouden is, maar toch zullen de besluiten die genomen zijn, nog lange tijd in de belangstelling van velen blijven staan. Over het algemeen zal deze synode nog lange tijd in de gedachten blijven vanwege de milde geest, die er heerste.

Vooral kwam dat tot uitdrukking in de stap, die genomen werd ten opzichte van The Orthodox Presbyterian Church (the O.P.C.). Ten opzichte van deze kerken is uitgesproken, dat ze ware kerken van den Heere Jezus Christus zijn. Dat is zeker, wie de gesteldheid in de Can. Ref. Church kent, een reden om zich te verblijden. Voorts werd een voorstel om de gezangenbundel niet verder uit te breiden, met meerderheid van stemmen verworpen. Daardoor bleek, dat men meer en meer als Nieuwtestamentische kerk begeert te leven. Dit zijn twee besluiten, waarover we ons zeer zeker mogen verblijden.

Een pijnlijke gebeurtenis was, dat men meende een appèl te moeten laten uitgaan tot The Chr. Ref. Church, om terug te keren van de verkeerde wegen, waarop deze kerk is verdwaald geraakt.

Hoewel ik geloof, dat dit appèl op zijn plaats is, wil ik hierbij toch een paar kanttekeningen maken. Allereerst moet het ons bedroeven, dat dit middel moest worden toegepast, daar hieruit blijkt dat de samentredingen op dood spoor zijn gekomen.

Nu komt bij mij de vraag op, in hoeverre het te voorkomen was geweest om op dit spoor te geraken. En dan denk ik aan de isolatie, waarin onze kerken zich hebben begeven. En dat vooral ten opzichte van het onderwys en ook op het gebied van de vakverenigingen. De regel was: „Als het in de kerk niet goed gaat, dan gaat het nergens goed.” Die regel was door sommigen meegebracht en voor anderen overgenomen uit Holland. En als er op een enkele plaats eens geen eigen kerkelijke school is, dan steekt men het vaandel omhoog en er staat dan in geschreven „God wil het”, evenals bij de kruistochten.

De impasse, waarin we zijn geraakt, is ook daarom zo noodlottig, omdat de bezwaarden in the Chr. Ref. Church helemaal geen behoefte hebben om zich bij de Can. Ref. Church te voegen.

Een predikant van de Chr. Ref. Church verzekerde mij pas nog, dat er een scheuring dreigde in de Chr. Ref. Church en dat in dat geval velen zich gedrongen zouden gevoelen zich aan te sluiten bij de Can. Ref. Church als...

En toen kwam het.

Als jullie, speciaal door je eigen scholen maar niet de deur voor onze neus hadden dichtgegooid.

En zo zullen we vermoedelijk in de

toekomst weer een nieuwe kerkformatie zien verschijnen, waardoor de eenheid onder de Christenen nog meer verduisterd wordt.

En zo is er naast blijdschap toch ook weer droefheid, omdat deze synode onder de breuk die er gekomen is, een streep moet zetten.

Verder behandelde deze synode nog enkele zaken, die bijna op iedere synode voorkomen. Een nieuwe berijming van de Psalmen is onderweg, een vertaling van de Bijbel zal nader bezien worden, enz.

Maar de geest van de Dordtse Synode, waarop men zelfs Engelse bisschoppen uitnodigde is, helaas, onder ons nog ver te zoeken.

Bovenstaande werd ons toegezonden door:

J. van Dijk, Surrey, B.C., Canada.

C. VEENHOF — KAMPEN

Persschouw

Nog eens: de

taal van de (abonnements)cijfers

Bij de redactie kwam onder het opschrift „Recente cijfers” het volgende schrijven van een lezer — J. Vedder te Bunschoten — binnen:

Enige tijd geleden kregen wij als lezers enig cijfermateriaal omtrent het aantal abonnees van diverse bladen. Helaas, cijfers die achterhaald zijn. Zojuist is het handboek van de Nederlandse pers en publiciteit verschenen met daarin de nieuwste cijfers van het aantal lezers van de desbetreffende bladen.

(* is het aantal dat in Opbouw stond vermeld)

Trouw	142246	*144000
Ned. Dagblad	22500	* 20000
Ref. Dagblad	45000	* 42000
Volkskrant	232500	*222000
Telegraaf	587502	*558000
Elseviers Mag.	140450	*137150
Vrij Nederland	115000	*115000
Alg. Dagblad	365000	*313000
Friesch Dagblad	25500	

Conclusie: Opvallend is de gestage groei van het Nederlands-, Friesch-, en Reformatorisch Dagblad. Trouw daalt nog steeds, ND, RD en FD plukken de vruchten van het falend Trouw-redactie) beleid. Het feit dat Trouw nog veel traditionele lezers heeft, die overigens langzaam overstappen, moet directie en redactie toch wel te denken geven. Dat de rode oogkleppen eens afvallen...

★ ★ ★

Ik dank de heer Vedder voor de correctie van wat ik schreef.

Ik had mijn gegevens uit Elseviers Jaarboek voor 1977. Van het Ned. Dagblad wist ik alleen dat het abonnementental boven de 20 duizend lag. En van het Friesch Dagblad alleen

dat in de laatste vijf jaren het aantal met 25% was toegenomen.

Trouw heeft een duidelijke signatuur. Theologen als Kuitert en Wiersinga hebben geen toegewijder verdere dan „Trouw”. En zoals evident is ontvangt het C.D.A. van dat blad geen enkele steun. Evenmin als dit kabinet. P.P.R.-mensen en P.v.d.A.-ers ontvangen ruime toegang tot de kolommen. En zowel het optreden van de communistische leraar in Zwolle als de infiltratie van de communisten in de V.U.-regionen onder vond op zijn zachtst gezegd geen bestrijding. En artikelen die het communisme bestrijden worden geweigerd! Trouw tast door deze „formule” zijn eigen abonnementenbestand aan. De lezers zwaaien af naar „rechts” of naar „links”. Het is te betreuren dat het Nederlands Dagblad door zich te conformeren aan de formule van „de enige ware kerk in Nederland” in een vrijwillig isolationisme leeft. Was dat niet het geval dan zou het misschien wel eens zo veel abonnees hebben. De buitenlandse rubriek is zeer goed. Nu gaat het Reformatorisch Dagblad met de „winst” strijken.

Ds J. M. Goedhart — Met hart en mond. Uit het woord vooraf: „Dit werk is gegroeid uit een dictaat voor catechisanten, die de begeerte te kennen gegeven hebben belijdenis van hun geloof af te leggen in het midden van de gemeente.” Omvang 111 pag.; prijs onbekend; uitgever: J. Boersma, Enschede.

Prof. Dr A. Th. van Deursen — Het kopergeld van de Gouden Eeuw. I. Het dagelijks brood. Het eerste van een vierdelige serie „die schetst hoe gewone mensen in Holland ten tijde van de zeventiende eeuw hebben geleefd, gewerkt, gevoeld en gedacht. In dit eerste deel... gaat het over de materiële kant van het bestaan...”. Een uitgave van Van Gorcum en Comp. N.V., Assen; 160 blz.; f 15,—.

Ds J. H. Velema — Tussen gisteren en morgen. Een 104 pagina's tellend boek, geschreven met het oog op het doen van openbare belijdenis van het geloof. Een uitgave van Buijten en Schipperheijn, A'dam. Prijs f 10,—.

Joh. Kroon — Sterven... wat daarna? Is alles verzoend? Deel XIII van de serie: „opdat zij allen één zijn”, 144 pagina's. Een uitgave van Tijl, Den Haag B.V., 's-Gravenhage.

Wapenveld (tijdschrift van de reünistenvereniging van de CSFR), „Op zoek naar de ware Jacob”. Thema-nummer over verschillen in uitleg en lezen van de Bijbel, aan de hand van Gen. 32, 22-32. Met medewerking van o.a.: Prof. dr K. A. Deurloo, Prof. dr G. te Stroete, Ds W. Chr. Hovius, Drs H. de Jong, Drs Sj. Runia. Losse nummers kosten f 5,—; administratie Wapenveld, Mr. Lallemanstraat 88, Moordrecht.

Vakantiekkerk in het Berner Oberland (Zwitserland)

Kerkdiensten voor nederlandse vakantiegangers: zondag 25 juni t.m. zondag 9 juli in de Kerk van Unterseen (Interlaken) en zondag 16 juli t.m. zondag 13 augustus in de Schlosskirche te Interlaken; steeds om 18 uur. Inlichtingen: Ds J. C. Remijn, Schloss, Postfach 11, 3800 Unterseen. Tel. 036-222000.

Vakantiegangers in Zeeland

In Middelburg is er een gemeente die U ook in Uw vakantie graag gastvrijheid biedt. De diensten zijn er om 9.30 en 19.00 uur. Ze worden gehouden in de Engelse kerk (achter het stadhuis) te Middelburg.

Middelburg — Welke predikant of student kan in Middelburg voorgaan op de volgende zondagen: 2, 16, 23 en 30 juli en 6 en 13 augustus. Graag z.s.m. bericht aan de scriba: W. M. Riemens, Ooststraat 2, Middelburg.

Redactieleden:

Ir. A. W. Biersteker;
Drs H. de Jong;
Mr. dr J. Meulink;
D. W. L. Milo;
Ds E. R. Postma
Drs W. G. Rietkerk

Adres van de Redactie:

Ds K. Muller,
Riouwstraat 59,
1521 SC Wormerveer
Tel. 075-282589

Adres voor de rubriek Kerknieuws:

Ds O. Mooiweer,
Volksparksingel 45,
Enschede. Tel. 053-310259

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”,
Nooitgedacht 3, Zeist.
Tel. 03404-12452

Advertentieprijs:

35 ct per mm.
familieberichten
30 ct per mm.
Advertenties inzenden tot
dinsdagmorgen 10.00 uur.

Abonnementenadministratie:

Kon. Wilhelminalaan 38,
Leersum. Tel. 03434-4288

Abonnementsprijs:

f 39,— per jaar of f 20,—
per halfjaar.
Buitenland f 45,— p. jaar
of f 60,— per luchtpost.

Abonnementen kunnen ieder
moment ingaan, doch slechts
per 31 december eindigen. Op-
zeggen uiterlijk tot 15 november

ADRESSEN

Hattem — Het scribaat van de kerk
te Hattem berust nu bij: H. J. de
Weerd, Leliestraat 17, Hattem.

Generale Synode Geref. Kerken (Vrijgemaakt Binnen Verband)

*Weinig belangstelling voor het werk
van legerpredikant*

Er bestaat in bovengenoemde kerken weinig belangstelling voor het werk van legerpredikant. Dit hebben de deputaten voor de geestelijke verzorging van militairen gerapporteerd aan de gen. syn. te Groningen. Er zijn op het ogenblik drie predikanten in kort verband, dat is voor de tijd van één jaar en zes weken, in het leger, maar men zou er nog drie mogen aanwijzen. De hoofdlegerpredikant wil graag 5 predikanten uit deze kerken hebben. Men moet er echter rekening mee houden, dat er van de drie binnenkort nog twee zullen afzwaaien, zodat er maar één overblijft. Hoewel men er rekening mee houdt, dat de oorzaak van de geringe belangstelling hierin is gelegen, dat er veel vacatures, veel vacante gemeenten in de gereformeerde kerken (vrijgemaakt binnen verband) zijn, kunnen de deputaten zich toch niet aan de indruk onttrekken, dat er bij de kerken en bij de predikanten te weinig belangstelling bestaat voor het werk van legerpredikant.

De geringe belangstelling blijkt ook wel bij conferenties in de vormingscentra voor militairen uit bedoelde kerken, die niet goed worden bezocht. De kerkeraden wekken de militairen niet voldoende op om daar naar toe te gaan. De synoden betreffen deze gang van zaken. Eén van deze deputaten, Ds D. van Houdt te Uithuizermeeden, merkte op, dat men in de gereformeerde kerken (vrijgemaakt binnen verband) niet teveel de waarschuwendende vinger moet opheffen tegen allerlei toestanden in het leger, die men ongewenst vindt, als men zelf niet de gelegenheden gebruikt om daar verandering in te brengen.

Zelhem — De hervormde kerkeraad van Zelhem in de Achterhoek heeft de gemeenteleden opgeroepen de uiterste voorzichtigheid op de weg te betrachten. De laatste maanden zijn er in Zelhem veel ernstige verkeersongevallen geweest. De kerkeraad vraagt zich aan de maximum-snelheid te houden, goed te letten op het onderhoud van de voertuigen, en zijn verantwoordelijkheid te beseffen ten aanzien van alcohol, ook wat betreft het aanbieden daarvan. Aan het gemeentebestuur vraagt de kerkeraad meer politiecontrole op de snelheids-

beperking en betere beveiliging van de wegen.

ICCC — De internationale raad van christelijke kerken (ICCC) bestaat dertig jaar. De ICCC belegt op 15 en 16 augustus een herdenkingsvergadering in Amsterdam. Ook de oprichting vond destijds in Amsterdam plaats, tijdens een congres, dat van 11 tot 18 augustus 1948 werd gehouden in de Engelse Kerk aan het Begijnhof.

Stichting 'Internationaal Christelijk Studiecentrum' (ICS)

„Student, weet je wat je te wachten staat?” is het hema van een conferentie voor aankomende studenten. Rondom dit thema worden verschillende lezingen gehouden, zoals: kunst, sexualiteit, mystiek, marxisme, geloof en wetenschap en democratisering. Centraal staat tijdens deze conferentie: de Bijbel als onfeilbaar Woord van God. Vanuit intensieve bestudering van dit Woord willen we komen tot een meer bewuste aanvaarding van Gods leiding in ons persoonlijk leven. Het christen-zijn op grond van louter traditionele overwegingen is zeker voor een student niet vol te houden. In de groei naar de volwassenheid moet je steeds meer zelfstandig leren beslissen over de vele vragen die op je afkomen, en wordt er van je verwacht dat je voor genomen beslissingen verantwoordelijk wilt zijn. Oudere studenten en jonge afgestudeerden willen helpen een weg te vinden. Door discussie en creatief spel willen we proberen de verschillende vraagstukken zo zinvol mogelijk te verwerken.

Deze conferentie wordt georganiseerd door het Internationaal Christelijk Studiecentrum (ICS) en wordt gehouden van 4-11 augustus 1978 te Baambrugge. De kosten zijn f 125,— per persoon.

Voor nadere informatie, aanvragen van folders of aanmelding: Ton Senf (stafwerker), Jacob Honigstraat 49, Amsterdam (tel. 020-330369).

I'Abri in juni

- 3 juni drs H. G. Geertsema,
Wat is werkelijkheid? I
(Zicht op de wereld)
- 10 juni prof. dr B. Goudzwaard,
Economie in bijbels licht
- 17 juni H. van Seventer,
Cultuur als communicatie.
- 24 juni drs H. de Jong,
Betekenis van het O.T. voor
vandaag.

Zaterdag 15.00 uur. Hartelijk welkom.
Burgemeester Verbrugweg 16, Eck
en Wiel (tel. 03449-1510).

DUITS MEISJE (20 jaar)
zoekt

WERKGELEGENHEID

in de periode van half juni en juli.

Gerda Gülker,
Nr. 29 - 4459 Wilsum - Tel. 09495945/1056
W.-Duitsland

Met grote vreugde hopen wij, zo de Heere wil, met onze geliefde ouders en grootouders

ALE WYNIA
en

JENNY WYNIA-BAARSLAG

te gedenken dat zij 40 jaar getrouwd zijn.

„En nu, wat verwacht ik, Here?
Mijn Hoop, die is op U.” Ps. 39 : 8

Jan en Marja Wynia
Elisa en Evert Jan
Bart en Riet Wynia
Anne-Marie, Jennechien
Ale Jan en Rieke

Hoogeveen, 3 juni 1978
De Wulp 27

Receptie zaterdag 10 juni 1978 van 16.30-18.00 uur in Hotel-Restaurant „Spaarbankhoeve”, Hoozeveenseweg 5 te Hoozeveen.

VROUWENCONTACTDAG

9 SEPTEMBER A.S.

in de Geref. Kerk,

Zuiderzeestraatweg 503 te Wezep.

Spreker: Ds W. Vis uit Kampen.

Thema:

„Heere, leer ons bidden”.

Aanvang: half elf.

WAAR EN HOEDANIG BEVINDEN ZICH DE DODEN ?

5e druk 1977

Uitgave:

„De waarheid der Schriften”, Rotterdam.
Tel. 010-652972. Giro 346974
Prijs f 4,90. Franco thuis.

In verband met het vroeger vallen van de schoolvakanties zijn wij genoodzaakt onze vakantieplannen te herzien.

Wij bieden te huur aan voor de
periode van 5-19 augustus een

BUNGALOW
6-8 personen

op Camping en bungalowpark
„Ackersate” te Voorthuizen.

H. Brands,
Molenkamp 13, Urk - Telefoon 05277-1669

JEUGDKAMPEN TE HOEVEN (bij Breda)

van de Geref. Kerk Vrijgemaakt B.V.
te Eindhoven

dus:

bijbelstudie, sport, spel, volksdansen enz.

12-15 jaar van 29-7— 5-8
15-18 jaar van 5-8—12-8

Opg.: C. Verboom, tel. 040-114216; W. Dorr,
tel. 040-515972.

Nog ENKELE plaatsen over: bel dus direkt.
f 75,— per week.

PLAATS

UW FAMILIEBERICHTEN
IN DIT BLAD !